

Kvittering på innsendt hørings svar på Høring av ny prioritert art og to utvalgte naturtyper

Høringens saksnummer: 19/4242

Høring: Høring av ny prioritert art og to utvalgte naturtyper

Levert: 30.04.2020 09:44:57

Svar type:

Jeg svarte som: Privat virksomhet

Avsender: Stiftelsen BioFokus

Kontaktperson: Anders Thylén

Kontakt e-post: anders@biofokus.no

Utvalgt naturtype åpen grunnlendt kalkmark Høringssvar BioFokus

Det vises til høring av ny prioritert art og to utvalgte naturtyper, offentliggjort på Klima- og miljødepartementets nettside 06.02.2020. BioFokus leverer herved uttalelse til høring av åpen grunnlendt kalkmark som utvalgt naturtype.

Vi ser det som svært positivt at åpen grunnlendt kalkmark lanseres som utvalgt naturtype. Som økosystem har åpne kalkmarker - med tilhørende kalkberg, grunnlendte jorddekte arealer, buskkratt m.m. – svært store naturverdier med betydning for en rekke truede arter fra ulike organismegrupper, bl.a. karplanter, lav, moser, sopp og insekter. Naturtypen har liten geografisk utbredelse, dekker små arealer, og er svært utsatt for nedbygging, gjengroing m.fl. trusler.

Med den strenge definisjonen av naturtypen som brukes i høringsforslaget, ser vi imidlertid en klar risiko for at mange lokaliteter, deler av lokaliteter og mye av det truede artsmangfoldet knyttet til dette økosystemet, vil falle utenfor den utvalgte naturtypen. Vi vil utdype dette nedenfor.

Bakgrunn

BioFokus har svært god kunnskap om naturtypen. Vi laget innspill til faggrunnlag for handlingsplan for åpen kalkmark i 2011 (Reiso et al. 2011). I faggrunnlaget ble det lagt spesiell vekt på naturtypen som helhetlig økosystem, og å kunne avgrense robuste forvaltningsenheter. Åpen grunnlendt kalkmark og nakne kalkberg dekker gjerne svært små og

usammenhengende areal. Ofte forekommer disse i tett småskalamosaikk og med gradvise overganger mot andre NiN-hovedtyper, i første rekke grunne utforminger av semi-naturlig eng (T32), men også for eksempel smale striper av skog og små skrenter med rasmark kan inngå. En praktisk og robust forvaltningsenhet av åpen kalkmark kan derfor i mange tilfeller inneholde en betydelig arealandel med slike mosaikktyper.

Åpen kalkmark ble i faggrunnlaget definert som: «*mer eller mindre naturlig åpne areal på kalkrik berggrunn, beliggende i boreonemoral vegetasjonssone innenfor det geologiske Oslofeltet. Åpen kalkmark karakteriseres i grove trekk av kalkberg, kalkknauser og grunne areal med en lavvokst og gjerne fragmentert og usammenhengende vegetasjon, ofte med et begrenset busk- og tresjikt og i de fleste tilfeller oppbrutt av sprekker med et noe dypere jordsmonn. Typisk for lokalitetene er et høyt innslag av varmekjære, kalkkrevende og tørketålende arter. Åpen kalkmark i Oslofeltet defineres ut i fra natursystem-hovedtypene åpen grunnlendt naturmark i lavlandet (T25) med grunntypene grunnlendt kalkmark [T25-5] og grunnlendt kalkfuktmark [T25-6], samt hovedtypene nakent berg (T20) med grunntypene kalkknaus [T20-3] og kalkvegg [T20-9]. Disse to hovedtypene danner grunnlaget for registrering av åpen kalkmark*». Faggrunnlaget var laget iht. NiN 1.0, og de nevnte grunntypene tilsvarer dagens T2-7 og T2-8, og de mest kalkrike typene innenfor T1 (flere grunntyper).

Hotspot-habitat på tvers av NiN-hovedtyper

ARKO-prosjektet omtalte åpen grunnlendt kalkmark i Oslofjordområdet som et hotspot-habitat for sjeldne og truede arter fra mange artsgrupper. Sluttrapporten (Wollan et al 2011) listet bl.a. et stort antall truede arter av lav og moser som habitatspesifikke for naturtypen. De aller fleste av disse lavartene vokser imidlertid ikke på flekker med tynt jordsmonn, men direkte på kalkberget. I en del tilfeller er mosaikken mellom berg og grunnlendt mark så finskala at det ikke går å skille i praktisk kartlegging. I mange tilfeller vil likevel hele eller deler av svært viktige lokaliteter med disse artene falle utenfor NiN-definisjonen for grunnlendt mark (T2).

ARKO-rapporten lister også et stort antall karplanter, til dels truede og rødlistede, knyttet til naturtypen. Den prioriterte arten dragehode er et eksempel. Mange av disse karplantene vokser imidlertid i hovedsak på grunnlendte areal som i dag er i sakte gjengroing, på arealer som er i grenseland mellom grunnlendt mark (T2) og semi-naturlig mark (T32).

Gunstig klima og fruktbar landbruksjord har ført til at arealene innen Oslofeltet er, og har vært, tett befolket og med høy utnyttingsgrad gjennom svært lang tid. Som en følge av dette må en regne med at nær samtlige av lokalitetene med åpen kalkmark har hatt en eller annen form for kulturpåvirkning, først og fremst som beiteareal, men i noen tilfeller også

som slåttemark. I mange tilfeller kan vi se at floraen og faunaen også er preget av dette, og at tidligere bruk har vært en viktig faktor ved formingen av naturtypen på lik linje med geologien og de klimatiske faktorene. Lav produktivitet og ekstreme klimatiske forhold gjør at gjengroingsprosessene går svært sakte. Tidligere påvirkning kan derfor være vanskelig å spore og dagens utforminger kan være resultat av kulturpåvirkning fra mange tiår, kanskje flere hundreår, tilbake. Foruten påvirkning av vegetasjonen på de naturlig åpne arealene gjennom tråkkslitasje og beite/slått, har tidligere tiders kulturpåvirkning også i mange tilfeller økt arealet med åpen kalkmark ved å forskyve grensen mellom naturlig åpen mark og omkringliggende skogsmark. Ved å holde skyggende tre- og buskvegetasjon nede gjennom skjøtsel har den varmekjære og tørketålende floraen på en rekke lokaliteter fått ekspandere på bekostning av kratt og skog. Senere års arbeid med naturtypekartlegging og forvaltningsplaner av verneområder viser at denne prosessen er i ferd med å reverseres. I dag er det svært få lokaliteter som hevdes, og mange lokaliteter har et tydelig preg av gjengroing. Et typisk bilde er gjerne framvekst av trær og busker langs friskere sig og langs hyller og sprekker med noe dypere jordsmonn. Dette fører til at bakenforliggende berg og grunnlendte areal blir skygget ut, at de varmekjære artene over tid blir borte, og at redusert tørkestress igjen fører til økt gjengroing.

I takt med framvekst av trær og videre gjengroing vil ytterligere lokaliteter i en lang periode fortsatt kunne fungere som levested for de habitatspesifikke artene listet for åpen grunnlendt kalkmark også etter at naturen er gått over til skog iht. skogdefinisjonen i NiN. Artene vil imidlertid på lengre sikt, med fortetning av skogen, bli borte.

Mosaikken er i seg selv en viktig faktor for artsmangfoldet i åpne kalkmarker. En del arter/ artsgrupper vil være direkte avhengige av flere elementer i dette habitatet, f.eks. insekter som trenger både de varme bergflatene, tynt jordsmonn å legge egg i, og buskkratt for skjul og føde. Det er dermed ikke mulig å forvalte fragmenter av habitatet uten å ha med helheten.

Kort sagt, vil mange av forekomstene med dette hotspot-habitatet, risikere å falle utenfor den utvalgte naturtypen fordi det er valgt å kun inkludere T2 iht. definisjonen i NiN, og ikke økosystemet som helhet. Den snevre definisjonen vil kunne innebære en fragmentering av verdifull natur, at en kun inkluderer smale striper i landskapet som er vanskelige å kartlegge, og at en bommer på det artsmangfoldet som en ønsker å ta vare på med den utvalgte naturtypen. Forvaltningsenheten slik den er definert med flere grunntyper i faggrunnlag for handlingsplan for åpen kalkmark i 2011 er i seg selv svært liten. Pr. 2020 er snittarealet på lokaliteter med naturtypen i Naturbase på 3,2 daa. Å gi egen juridisk status til bare en snever del av dette i utgangspunktet begrensede arealet, vil også kunne gi betydelige utfordringer rent forvaltningsmessig.

Erfaring og eksempler

BioFokus har grundig erfaring fra kartlegging av åpen kalkmark, iht. definisjonen i faggrunnlaget og utkast til nye faktaark for DN-håndbok 13 (Miljødirektoratet 2015), og har utført mange av de kartleggingsprosjekter som er utført siden 2010 ved indre Oslofjord, i Tyrifjord-området, Grenland og i Vestfold. Resultater viser at forekomster nesten alltid inneholder en større eller mindre grad av mosaikk mellom nakent berg og grunnlendt mark. Ofte inngår også gjengroende kantsoner mot skog (som vil være godt egnet for restaurering) eller overganger mot kulturmark. Andelen nakent berg og grunnlendt mark varierer, men i mange tilfeller vil nakent berg være den dominerende typen, og deler av, eller hele lokalitetene vil dermed risikere å falle utenfor den foreslåtte definisjonen for utvalgt naturtype. Vi kan illustrere dette med følgende bildeeksempel fra Spirodden naturreservat i Asker (Ise vedlegg):

Bilde1: Eksempel på forvaltningsrettet naturtypeavgrensning av åpen kalkmark jf. definisjonen i faggrunnlaget (rød linje). Her inngår flere NiN-typer. Åpen grunnlendt kalkmark i mosaikk med nakent berg og overganger mot kulturmark og skog.

Bilde2: Eksempel på hva resultatet kan bli dersom en legger til grunn NiN-definisjonen for grunnlendt mark (gul linje).

Konklusjon og forslag

Hotspot-habitatet som omtales i ARKO-rapporten (Wollan et al 2011) og artene av karplanter, sopp, lav, moser, insekter m.fl. som er knyttet til dette er del av et livsmiljø / økosystem som består av en mosaikk av hovedtyper i NiN. For å unngå oppstyking og fragmentering av truet og verdifull natur, og for å kunne etablere robuste forvaltningsenheter, bør den utvalgte naturtypen omfatte flere NiN-enheter som inkluderer hele gradienten fra nakent berg til kantkratt. I tillegg til de allerede foreslåtte grunntypene T2-7 og T2-8, bør den først og fremst omfatte de mest kalkrike trinnene av nakent berg T1 som finnes i boreonemoral sone (i hvert fall der hvor disse forekommer sammen med T2-7 /T2-8). Disse utgjør mange grunntyper, potensielt 15 stykker (T1 omfatter som helhet 85 grunntyper!). I tillegg bør en inkludere kantkratt og sakte gjengroende kantsoner mot skog, samt grunnlendte flekker av semi-naturlig eng som inngår i mosaikkforekomster.

Vi anbefaler at man vurderer muligheten for å definere og avgrense økologiske funksjonsområder rundt alle forekomster med åpen grunnlendt kalkmark, der arealer fra andre relevante grunntyper innlemmes. Dette vil legge til rette for en helhetlig forvaltning av naturverdiene knyttet til dette naturmiljøet.

For videre definisjon og utgreiing se faggrunnlaget for åpen kalkmark (Reiso

et al 2011).

Tinn/Oslo/Dokka 30.april 2020

Sigve Reiso, Anders Thylén og Torbjørn Høitomt

BioFokus

Litteratur:

Miljødirektoratet 2015. Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann. Utkast til faktaark 2015 – Åpen naturlig fastmark

Reiso, S., Abel, K., Hofton, T.H., Høitomt, T. og Olberg S. 2011. Åpen kalkmark i Oslofeltet. Innspill til faggrunnlag for handlingsplan. BioFokus-rapport 2011-44. Stiftelsen BioFokus. Oslo

Wollan, A. K., Bakkestuen, V., Bjureke, K., Bratli, H., Endrestøl, A., Stabbetorp, O. E., Sverdrup-Thygeson, A. & Halvorsen, R. 2011. Åpen grunnlendt kalkmark i Oslofjordområdet - et hotspot-habitat. Sluttrapport under ARKO-prosjektets periode II. NINA Rapport 713

Spireodden1.jpg (212,09 KB)

Spireodden2.jpg (354,49 KB)

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på www.regjeringen.no.